

Een welkome entree: het geleiden en verwelkomen van bezoekers door inrichting en bebording

Inleiding

De entree van een natuurgebied heeft een aantal belangrijke functies, zoals bijvoorbeeld de vindbaarheid van het gebied, recreatieve zoning, oriëntatie en verwijzing. Een goede entree moet dus aan veel eisen voldoen en het inrichten ervan is geen gemakkelijke klus.

Het hangt niet alleen af van je doelstellingen als beheerder van het gebied, maar heeft zeker ook te maken met het gedrag van bezoekers. In deze veldwerkplaats zijn daarom niet alleen de praktische aspecten van de inrichting van entrees aan bod gekomen, maar is ook dieper ingegaan op het gedrag en de behoefte van recreanten.

De entree

Wanneer we het hebben over de entree, dan gaat dat vooral over de fysieke toegang tot een gebied, maar ook over het informeren van de recreant vooraf. We willen namelijk het volgende bereiken:

- Dat bezoekers het natuurgebied kunnen vinden en weten dat ze daar aangekomen zijn;
- Dat bezoekers zich goed kunnen oriënteren op de recreatiemogelijkheden in het gebied;
- Dat bezoekers routes en bezoeksdoelen goed kunnen vinden.

Deze doelstellingen vormden het kader voor deze veldwerkplaats.

De entree valt op te delen in een aantal losse onderdelen:

1. Thuis
2. De route naar je gebied (de openbare weg)
3. De ingang van het gebied
4. De route van de ingang naar de bestemming
5. De parkeerplaats
6. Het informatiepunt

Ruimtelijke behoeften van de recreant

De recreant komt naar een natuurgebied met een bepaalde verwachting en is op zoek naar een ervaring. Als we dat heel abstract benaderen, dan wordt een ervaring gevormd door beweging en tijd. Er zijn allerlei inrichtingsmaatregelen mogelijk die de ervaring van een recreant kunnen beïnvloeden. In de tuin- en landschapsarchitectuur worden deze maatregelen veelvuldig toegepast. Denk bijvoorbeeld aan het aanleggen van zichtassen of het kunstmatig aanbrengen van reliëf om een ruimte groter te laten lijken, of het plaatsen van kleine elementen als beschutte laantjes, theekoepels of stenen trappetjes om het gevoel van beslotenheid te versterken. Door inrichting kun je de ervaring van de bezoeker optimaliseren. De vraag is natuurlijk hoe ver je daarin kunt gaan in een natuurgebied, waar natuurlijkheid ook prioriteit heeft. We zijn al gauw geneigd om te denken dat we dan maar moeten werken met de natuur als gegeven, maar daarmee laten we kansen liggen om het de bezoekers aangenamer of makkelijker te maken. Door kleine inrichtingsmaatregelen kun je al heel veel bereiken.

Entree van een natuurgebied vóór en ná herinrichting: door diverse maatregelen is de toegankelijkheid verbeterd.

Aanknopingspunten voor de inrichting

Er zijn diverse benaderingen uit de omgevingspsychologie die kunnen helpen bij de inrichting van (een entree van) een natuurgebied. We bespreken er hier drie.

1. Motieven voor gebruik

Een goede analyse van de gebruikersbehoeften in een gebied is een noodzakelijke start van het inrichtingsproces. Dé recreant bestaat echter niet. Er zijn diverse groepen te onderscheiden met hun eigen behoeften. Uit een rapport van Alterra (Goossen & de Boer, 2008) komen vijf groepen naar voren, met elk een eigen motief om natuur te bezoeken:

1. Gezelligheid
2. Er tussen uit
3. Interesse
4. Opgaan in een andere wereld
5. Uitdaging

Uit onderzoek blijkt dat het grootste gedeelte van de bezoekers van natuurgebieden in ons land motief 1 of 2 heeft, terwijl de natuur vooral is ingericht op bezoekers met motief 3,4 of 5. Hier is dus nog werk aan de winkel!

2. De restauratieve omgeving

Vanuit de omgevingspsychologie is gekeken naar welke kenmerken een landschap zou moeten hebben om een ervaring van ontspanning te weeg te brengen bij bezoekers. Dit landschap wordt ook wel het restauratieve landschap genoemd (theorie van de onderzoekers Kaplan & Kaplan). Er zijn 4 kenmerken te onderscheiden:

- Een gevoel van even helemaal weg zijn, doordat je dingen tegenkomt die je niet verwacht of die je nergens anders ziet. Voorbeeld: in het sprookjesbos in de Efteling kom je dieren uit sprookjes tegen, die aangekleed zijn als mensen en die mensendingen doen.
- Een gevoel dat er veel te ontdekken is, bijvoorbeeld doordat er een divers aanbod aan mogelijkheden is of doordat er veel onbekende dingen zijn.
- Een gevoel van compatibiliteit of comfort. Voorbeeld: iedereen wil de Noordpool wel ontdekken, maar als je dat zelf moet doen op een sneeuwcooter, dan is dat voor veel mensen toch niet zo aantrekkelijk, terwijl een cruise per boot dat wél is. Het ergens goed kunnen navigeren draagt ook bij aan het gevoel van compatibiliteit.
- Een gevoel van fascinatie, dat kan ontstaan doordat er bijzondere elementen aanwezig zijn of doordat over hele gewone dingen nieuwe informatie wordt gepresenteerd die de fantasie van de bezoeker prikkelt. Voorbeeld: bij een zwerfkei in het landschap wordt informatie aangeboden over de herkomst van de zwerfkei en de ontstaansgeschiedenis van het landschap.

Voorbeeld van affordances: de zitbank past weliswaar in het landschap, maar is door de afwijkende maten eigenlijk niet geschikt om op te zitten en mist daardoor z'n doel.

3. Affordances

Soms zie je dat bezoekers bepaalde inrichtingselementen in een gebied heel anders gebruiken dan waarvoor ze bedoeld zijn. Dit kan komen doordat bezoekers door de vormgeving of uiterlijk van een object op het verkeerde been worden gezet. De gebruiksmogelijkheden van een voorwerp zijn vaak ruimer dan waarvoor ze in een gebied worden ingezet. Deze gebruiksmogelijkheden worden ook wel aangeduid met de term 'affordances' (theorie van onderzoeker James Gibson). Bij je inrichting moet je hier goed rekening mee houden.

Wordt er een zitbank geplaatst, dan is een afwijkende vormgeving best leuk, maar niet als het zitten daarmee onmogelijk wordt gemaakt, want dan mist het element zijn doel.

De analyse

Het inrichtingsproces van een entree begint met het in kaart brengen van de doelgroepen en hun behoeftes. Om hier goed zicht op te krijgen kun je op de volgende manieren te werk gaan:

- De 'klapstoelmethode': ga eens een aantal keren naar je gebied en observeer van een afstand (op een klapstoel) wat er allemaal gebeurt: welke mensen komen er voorbij, in welke samenstellingen, welke kant gaan ze op, welke activiteiten ontplooiën, etc. Doe dit bij voorkeur op momenten dat er veel bezoekers zijn, zodat je een goed beeld krijgt.
- Vraag collega's die je gebied niet kennen om naar je gebied te komen en hun mening te geven over wat er goed en niet goed gaat als het om inrichting en bebording gaat.
- Vraag collega's die in het terrein werken ook om input. Zij weten vaak heel goed wat de knelpunten zijn.

In de analyse neem je de verschillende onderdelen van de entree allemaal mee. Het is essentieel om deze analyse uit te voeren en om gebruik te maken van de input van anderen, voordat je daadwerkelijk aan de slag gaat. Wanneer je alleen vanuit intuïtie werkt, zie je hele eenvoudige zaken vaak over het hoofd.

Veelgebruikte inrichtingselementen: do's & dont's

- **Paden:** de breedte en het materiaal van een pad geven intuïtief aan hoe belangrijk een pad is. Hier kun je rekening mee houden bij de geleiding van je bezoekers. Beide aspecten dragen ook bij aan de beleving: een smal pad voelt prettiger voor wandelaars dan een brede weg. Probeer rechte paden zoveel mogelijk te vermijden. Bochten dragen bij aan de beleving, want je weet niet wat er komen gaat.
- **Afscheidingen:** kies zoveel mogelijk voor natuurlijke afscheidingen en voorkom hekken en afrastreringen. Prikkelraad is uit den boze!

Voorkom afscheiding met hekken en draad, maar kies voor natuurlijke afscheidingen zoals een omgevallen boom.

Voorbeelden van plaatsing van zitbankjes: achter een vlaggenmast of bij een vuilcontainer is geen goede plek. De boombank op de foto onder is wél een goed voorbeeld.

Een grote hoeveelheid wegwijzers maakt het er vaak niet duidelijker op voor de bezoeker.

- **Facilitaire elementen:** denk bij het plaatsen van speeltoestellen, zitbanken, prullenbakken, etc., goed na over doel en functie. Ze moeten er niet alleen leuk uit zien, maar ook bruikbaar zijn voor hun functie (zie ook 'Affordances').
- **Bezoekerscentrum/Informatiepaneel:** informatie in bezoekerscentra of op borden hoeft niet alleen maar over natuur te gaan. Probeer ook de link te leggen met de lokale of regionale geschiedenis of met de plaatselijke gebruiken, zodat de informatie voor een grotere groep mensen interessant is.
- **Bebording:** hoe minder borden hoe beter! Vaak worden recreatieve knelpunten in een gebied opgelost met bebording, terwijl het knelpunt ontstaan is door verkeerde inrichting. Bebording is weliswaar een makkelijke oplossing die op de korte termijn goedkoper is (of lijkt), maar het aanpassen van de inrichting is veel beter. De les is dan ook dat je met bebording niet moet willen oplossen wat in de inrichting fout is gegaan.
- **Vergezichten en 'plekjes':** vergezichten en bijzondere, beschutte plekjes versterken de ervaring van bezoekers. Schuw daarom niet om deze actief te creëren in je gebied door middel van inrichting.

Meer informatie

Deze veldwerkplaats heeft plaatsgevonden op 29 november 2013 bij Natuurmonumenten in 's Graveland. De sprekers waren: Wouter Tooren (Eyckveld) en Saskia de Heij (Natuurmonumenten). De veldwerkplaatsen worden georganiseerd in opdracht van het Bosschap, met een bijdrage van het Colland Fonds. Meer achtergrond-informatie is te vinden op www.veldwerkplaatsen.nl.

Tekst: Renske Terhürne (Unie van Bosgroepen)

Beeld: Wouter Tooren (Eyckveld), Saskia de Heij (Natuurmonumenten)

